

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті наведені дані констатувального етапу педагогічного експерименту, одним з завдань якого було виявлення рівня обсягу знань дітей старшого дошкільного віку про комп'ютер.

Ключові слова: комп'ютер, дитина старшого дошкільного віку, дошкільний навчальний заклад, комп'ютеризація, комп'ютерна грамотність, інформаційна грамотність.

На сьогоднішній день не підлягає сумніву, що до вступу до школи в дітей мають бути сформовані основи комп'ютерної та інформаційної грамотності – це вимога життя в сучасному інформаційному суспільстві.

Використання комп'ютера в дошкільній освіті досліджували Ю. Горвиц, О. Кореганова, Г. Лаврентьєва, які стверджують, що його використання в навчально-виховному процесі позитивно впливає на загальний розвиток дітей.

Сьогодні в дошкільних навчальних закладах створюються інтегровані навчально-розвивальні предметно-ігрові середовища, в яких комп'ютер як засіб найбільш природно поєднується з іншими дидактичними засобами та методами [1, с. 63].

Для дослідження був обраний старший дошкільний вік, тому що для використання комп'ютера як засобу діяльності від дитини вимагається вміння оперувати знаками та символами, узагальненими образами. Для цього потрібно мати розвинене мислення та творчу уяву [4].

Для перевірки готовності дітей старшого дошкільного віку до формування основ комп'ютерної грамотності ми провели їх опитування у формі бесіди. У опитуванні взяли участь понад 350 респондентів. Ми мали на меті визначити кількість дошкільників, які вміють працювати за комп'ютером та роблять це систематично. Також нас цікавить питання, які програмні засоби вони використовують і хто підбирає їх для них. Цікавим є і рівень контролю батьків за дітьми під час їх роботи з персональним комп'ютером.

На запитання, чи знають діти, що таке комп'ютер, всі діти зреагували активно. Їхні відповіді переважно звучали так: "таке як телевізор тільки краще", "на ньому можна грати", "це моя іграшка", "це ноутбук". Згідно з опитуванням, понад 85,0% дітей вважають, що комп'ютер створений для ігор, 7,0% – для ігор і мультфільмів, і лише 8,0% знають що на ньому можна вчити букви та цифри. Це дає підстави стверджувати, що дітям комп'ютер демонструється дорослими як пристрій для ігор і аж ні як засіб для навчання.

Хоча лише в половині з опитаних вдома є комп'ютер, всі діти мають до нього інтерес. Вони знають різні комп'ютерні ігри: Оля К.: "Мадагаскар", "Сніжки", Саша Н.: "Сусіди", Юра Б. "Сицик", "Шрек" та ін. 95% хлопчиків повідомили, що грали в "гонки" та "стрілялки", що є дуже негативно, адже зрозуміло, що ігри такого типу не відповідають віку дітей. Також дітям відомі і азартні ігри, наприклад Максим П. відповів, що любить грати в "карти" та "гральні автомати" на комп'ютері.

Слушним є і той факт, що діти бажають грати в ігри на комп'ютері самостійно. Разом з дорослими хочуть грати лише 20,37% опитаних, а на питання, кого б з групи ви запросили до гри лише 32,1% відповіли відразу, назвавши своїх друзів. Решта затруднялася з відповіддю, або відповідали, що хочуть грати самі. Так, Роман Б. сказав: "Бо мені подобається самому", Тарас Ш.: "Треба довго ждати, коли прийде знов моя черга грати", Мілана М.: "Я і там мало граю". Резюмуючи скажемо, що комп'ютер з очей дітей – іграшка, якою не дуже хочеться ділитися.

Результати опитування переконливо свідчать, що майже всі діти мають первинні уявлення про комп'ютер, 66,67% можуть самі ввімкнути його та включити гру, що свідчить про навички роботи з ним. Та все ж комп'ютер сприймається як нова іграшка або ж інструмент для ігор. Лише 8,64% використовують комп'ютер для отримання нових знань.

Із появою персонального комп'ютера в житті дитини, її інтерес до нього постійно зростає. Зрозуміло, що потяг до ігрової діяльності відповідає віку дітей. Цікавим є той факт, що в дітей вже з'являються інтереси до програмного забезпечення, не лише до ігор, а й до текстового та графічного редакторів, навчальних програм. Дітям пропонувалося обрати цікаві для них види діяльності (можливо декілька варіантів). Відповіді дітей у відсотковому співвідношенні зображені на рис. 1.

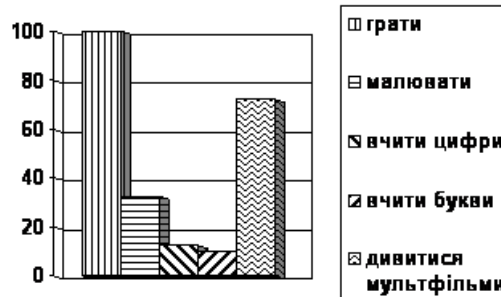

Рис. 1. Структура інтересів дітей старшого дошкільного віку щодо використання комп'ютера

Анкетування показало, що ставлення до комп'ютера у 100% вихователів – позитивне, однак його доцільність використання в дошкільних навчальних закладах вбачає лише 68,57% педагогів, у школі – 28,58% і 2,86% – у ВНЗ. Комп'ютер в ДНЗ у відсотковому співвідношенні, на думку вихователів, має використовуватись таким чином:

- 20,0% – в управлінні ДНЗ;
- 50,0% – у підготовці вихователів до занять: виготовленні наочності (13%), друкуванні списків групи (10,0%), написанні конспектів (22,0%), пошуку цікавої для дітей інформації в мережі Internet (1,0%);
- 30,0% – у розвивальному середовищі для дітей; як засіб навчання.

На нашу думку, такий низький відсоток є показником рівня володіння вихователями комп'ютером. А це свідчить про невисокий рівень комп'ютерної грамотності та інформаційної культури педагогів. За даними нашого дослідження, лише 45,71% мають навички самостійної роботи на комп'ютері. З них свій рівень володіння комп'ютером вони визначають так: 25,0% – початковий рівень ("поверхневий", елементарні знання, що відображаються у вмінні вмикати та вимикати комп'ютер, працювати в Word, заходити деяку інформація: музику, фото, фільми, програми); 31,25% – середній рівень (знання попереднього рівня та вміють друкувати, сканувати, робити ксерокс; знаходити будь-які потрібні файли та програми); 31,25% – достатній (знання попереднього рівня та мають навички роботи в Paint, Fotoshop, Excel); 6,25% – високий (знання попереднього рівня та навички роботи в Internet, вміють відсилати електронну пошту, спілкуватися в Skype, встановлювати на комп'ютер деякі програми та ігри). Для наочності зобразимо на круговій діаграмі (рис. 2)

Зауважимо, що рівень знань вихователів різниться відповідно до стажу роботи в ДНЗ. Так, навички роботи на комп'ютері педагогів зі стажем 1-5 років – 100,0%, 6-10 років – 87,5%; 11-15 – 66,67%; 16-20 – 40,0%; 21-25 – 20; 25 і більше – 14,28%.

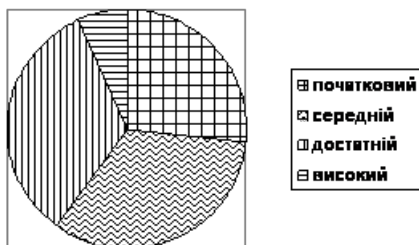

Рис. 2. Рівні володіння вихователів комп'ютером

Інформатизація та комп'ютеризація дошкільної освіти почалась лише в останні десятиліття. У педагогічних вузах підготовка до використання комп'ютера в професійній діяльності почалась лише нещодавно, відповідно в програму введені курси "Інформатика", "Методика застосування комп'ютерних технологій в дошкільних навчальних закладах" та ін.

Згідно опитування, 6,0% респондентів систематично використовують комп'ютер на заняттях (працюють з дітьми в комп'ютерно-ігровому комплексі), 28,0% – фрагментарно (комп'ютер слугує наочністю, на ньому демонструється дидактичний матеріал; для закріплення знань (після традиційної подачі навчального матеріалу)), 7,0% – дуже рідко, як нагорода (ігри), 56,0% респондентів не проти використовувати комп'ютер у своїй роботі, але лише за наявності комп'ютерно-ігрового комплексу. На жаль більшість ДНЗ не можуть собі його дозволити за відсутності приміщень (перенаповненість садків), низької матеріально-технічної бази, відсутності комп'ютерів (що привело до неформованості в більшості вихователів навичок застосування комп'ютера у навчально-виховному процесі), або їх недостатньої кількості (переважно лише один), "підходящих" програм (педагоги погано розуміються в підборі програм, не цікавляться новинками програмного забезпечення), фахівця з інформатики (що свідчить про неосвідченість у знаннях комп'ютера чи їх відсутність); 3,0% – не вбачають у комп'ютері помічника, аргументуючи, що традиційних засобів достатньо.

Аналізуючи відповіді вихователів, ми зрозуміли, що хоч і ставлення до комп'ютера як засобу навчання переважно позитивне, ефективно використовувати його у своїй роботі педагоги не навчилися.

На запитання, які комп'ютерні програми та ігри для дітей ви знаєте, більшість вихователів не змогли відповісти відразу (понад 80%), що свідчить про низький рівень обізнаності в цьому питанні; 11,0% перерахували розвивальні ігри (флеш-ігри, пазли, розмальовки, стратегії та ін.), решта вважає, що їх не можна використовувати для дітей дошкільного віку.

Анкетування також показало, що вихователі недостатньо обізнані навіть з іграми для дорослих, лише 7,0% відповіли, що регулярно грають самі.

Підбиваючи підсумок викладеному, зазначимо, що загалом позитивне ставлення до комп'ютерної техніки майже ніяк не відображається у роботі педагогів. Низький рівень поінформованості про новинки в розробці комп'ютерних програм та ігор, недостатній рівень володіння навичками роботи за комп'ютером та не бажання щось змінювати негативно відбиваються на інформаційній культурі педагогів. А це відповідно, і на формуванні основ інформаційної та комп'ютерної грамотності дітей.

На нашу думку, сучасний вихователь має розуміти, що комп'ютер є ефективним засобом для навчання та вміти використовувати його у професійній діяльності. Комп'ютер відкриває доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність роботи, дає цілком нові можливості для творчості, дозволяє реалізувати принципово нові форми і методи навчання. Зростає інтерес до освоєння комп'ютера, напрацювання методик комп'ютерних технологій в навчанні дітей.

Робота дитини з комп'ютером допомагає педагогу краще зрозуміти бажання дитини. У своїй роботі він може застосовувати нові методи навчання, спираючись на зацікавленість дітей, яку він бачить під час роботи за комп'ютером.

В анкетуванні батьків узяли участь 230 респондентів. Комп'ютер вдома мають 46,0% опитуваних, планують купити найближчим часом – 7,0%, хотіли б мати – 33,0%, мають на роботі (вдома не потрібний) – 8,0%, 6 – не хочуть його мати ні вдома, ні на роботі.

Користування комп'ютером дорослими і дітьми (старшими братами чи сестрами і дитиною дошкільного віку) зводиться до 50,0% на 50,0%. Комп'ютер лише для власного користування у 15,0% батьків, 58,0% – користуються самі і дають старшим дітям, 27,0% – для всіх членів сім'ї. Батьки використовують комп'ютер, надаючи перевагу: набору та друку тексту (36,0%), перегляду фото та кінофільмів (33,0%), роботі в Internet (10,0%), комп'ютерним іграм (21,0%). Водночас, комп'ютерні ігри назвали 96,0% опитаних, що дає змогу стверджувати, що вони залучаються до гри з дітьми.

За твердженням батьків, у комп'ютерні ігри вміє грати більше половини дошкільників, при чому навіть коли в сім'ї немає комп'ютера (тобто вони навчаються цьому у їх друзів, на роботі, або в дошкільному навчальному закладі). На запитання, що ваша дитина просить робити за комп'ютером, 88,0% відповіли – грати ігри, 7,0% – дивитися мультфільми чи фільми, 3,0% – дивитися фото, картинки, малювати в Point, 2,0% – вчити цифри, букви.

Норма роботи за комп'ютером вдома в 89,0% не дотримується. Адже, на запитання скільки ваша дитина на добу проводить часу за комп'ютером, батьки відповідають: 15-20 хв. – 6,0%, 30 хв. – 10,0%, 1 год. – 54,0%, 1-2 години – 26,0%, 3 години і більше – 4,0%. Стає зрозуміло, що норми вдома ніхто не дотримується: діти понад годину працюють за комп'ютером. Дитина працює за комп'ютером разом з дорослими у 28,0%; самостійно, але під наглядом – 64,0%, без нагляду – 8,0%.

Анкетування показало, що підбір комп'ютерних ігор батьки здійснюють навмання: понад 80,0% ігор, які застосовуються вдома не рекомендовані для дітей дошкільного віку. Резюмуючи сказане, можна стверджувати, що одним з найголовніших факторів правильного використання комп'ютера в навчанні дитини старшого дошкільного віку є взаємодія педагогів та батьків. У більшості сімей є домашній комп'ютер і використання його в навчальних цілях для своєї дитини є просто необхідним.

Зауважимо, що лише 13,0% опитаних підбирали розвивальні ігри для дітей за рекомендацією вихователя, а 85,0% батьків хотіли б щоб їм допомогли з підбором, 2,0% вважають, що самі знають що для дитини краще.

Провівши опитування та анкетування під час констатувального етапу педагогічного експерименту, ми можемо стверджувати, що проблема інформатизації та комп'ютеризації дошкільної освіти впливає не лише на суб'єктів навчання – дошкільників, а й вихователів та батьків.

Опитування показало, що діти дошкільного віку вміють користуватися комп'ютером, незалежно від того, чи вивчається він у дошкільному навчальному закладі. Використання комп'ютера вдома зазвичай відбувається без дотримання санітарно-гігієнічних вимог та контролю за діями дітей з боку дорослих. Програмні засоби не підбрані фахівцями, використовуються навмання. Зі відсутності програмних засобів та методичних рекомендацій до них із врахуванням психофізіологічних можливостей дошкільників комп'ютер не буде необхідним засобом навчання.

Одним з головних принципів застосування комп'ютера в дошкільній освіті є системність, розроблена концепція його використання. За її відсутності навіть правильно підбрані комп'ютерні програми не матимуть позитивного впливу.

Аналіз стану комп'ютеризації дошкільних навчальних закладів, розробки вітчизняних педагогічних програмних засобів (навчальних комп'ютерних ігор), проведене анкетування вихователів дають підстави стверджувати, що проблема використання комп'ютера як засобу навчання дітей старшого дошкільного віку є актуальною і потребує ґрунтовних наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

- Горвиц Ю.М. Зачем нужны компьютеры в дошкольных учреждениях? // Ю. М. Горвиц // Информатика и образование. – 1994, №3 – С. 63-73.
- Кореганова О. І. Комп'ютер у дошкільному закладі / О. І. Кореганова // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2000, №3 – С.40.
- Лаврентьєва Г. Комп'ютерно-ігровий комплекс / Г. Лаврентьєва // Дошкільне виховання. – 2003. – №1, С. 10.
- Лисина М.И. Общение со взрослыми и психологическая подготовка детей к школе [навч. посіб.] / М.И. Лисина, Г. И. Капчела. – Кишинев, 1987. – 187 с.